

Nagy Bettina

Hivatalnokból író – Mailáth János eltérő életútja

Mailáth János életének főbb mozzanatai mai napig tisztázatlanok a nagyközönség előtt, noha számos kötetben úgy említik, mint a 19. század egyik kiemelkedő publicistáját.¹ Tanulmányomban arra törekszem, hogy bemutassam a Mailáth család „fekete bárányát”, aki eltérő életvitelével, stílusával és karrierjével emelkedik ki az arisztokrata család sarjai közül. A Mailáth család tagjai jó egy évszázad alatt a nemesség soraiból épp tudásuk és műveltségük miatt emelkedtek fel az arisztokrácia körébe, hiszen tudásuknak köszönhetően a Magyar Királyságban meghatározó szerepet betöltő, az ország irányításában is fontos tisztségekhez jutottak. A család számos főispánt, alispánt, országbíró és egyházi személyt is adott az országnak, ám voltak olyan családtagok – jelen esetben Mailáth János –, akik az irodalmi élet területén értek el kiemelkedő sikereket.

Mailáth János életével kapcsolatosan a fennmaradt forrásaink hiányosak, csupán levelezései által mutatható be az élete. Nagyarányú levelezést folytatott, ugyanakkor leveleinek fő tárgyát épp az írói tevékenysége határozta meg. Válaszlevelek sajnos nem maradtak fent, így a levelezés is hiányosnak mondható.

János apja, Mailáth II. József 1735-ben született Nagyszombatban és itt is kezdte meg hivatali karrierjét. Pályafutása első lépcsőjén jegyző, majd elfoglalja az első alispáni hivatalt, s ezt követően már Habsburg birodalmi szinten folytatta hivatali pályafutását. 1779-ben pedig már Mária Terézia nevezte ki Fiume kormányzójává, és ezután Szeverin vármegye első főispánja lett. 1785-ben a pesti kerület királyi biztosává nevezték ki, az előző évben, 1784-ben pedig grófi rangra emelkedett. 1787-ben alkancellár, majd 1791-ben a bécsi udvari kamara alelnöki tisztségét is megkapta. 1795-ben visszatért Magyarországra, ahol tárnokmesteri tisztséget viselt. Haláláig államminiszter volt és Borsod, illetve Verőce vármegyék főispáni címét viselhette.² Kétszer nősült meg, első feleségétől, nagybossányi Bossányi Máriától kilenc, második feleségétől, gróf Sándor Annától öt gyermeke született.

Mailáth János 1786. október 5-én látta meg a napvilágot Mailáth II. József és gróf Sándor Anna gyermekeként. Neveltetéséről elég kevés adat áll rendelkezésünkre, viszont amit tudni lehet, hogy apja ez idő tájt Bukovina és Galícia kancellárja volt, s majd miniszter, amiből eredően a család sok időt tartózkodhatott Bécsben. Emellett pedig a korszak arisztokratikus hagyományai is alakíthatták életét és neveltetését.³ Mailáth Jánosról is feltelezhetjük, hogy Bécsben ilyen neveltetésben részesült, hiszen Kazinczy Ferenc ezt írta Jánosról 1817-ben Cserey Farkashoz írott levelében: „*Ez az Úr ezt a' nagy culturát azon szerencséjének köszönheti, hogy Bécsben neveltetett, 's Ministernek fija lévén, nyílást talála magát a' Tudósok és Művészek társaságába fúrhatni. Magyarországon ezt meg nem szerezhette volna.*”⁴

¹ Életéről nem született teljes átfogó történeti munka. Kiadatlan leveleit Kolos István rendezte sajtó alá. Kolos 1938.

² Szijártó 2017. 293.

³ A 18–19. századi főúri gyermekek neveltetése a John Locke nevéhez fűződő angolszász filozófiai látásmód szellemében valósult meg. A gyerekek jellemzően házi neveltetésben részesültek és bevett szokás volt a német ajkú tanítók alkalmazása is. Virág 2007. 56–60.

⁴ KazLev. XV. 289–290. 3482. levél.

Bécsi tanulmányait követően Egerben tanult filozófiát, majd Győrben jogot hallgatott 1802 és 1804 között. Jogi tanulmányai befejezését követően a családi hagyományokhoz híven állami szolgálatba lépett. 1805 és 1806 között a Királyi Curia gyakornokaként dolgozott, majd ugyanezen évtől kezdve 1806-ig Esztergom vármegye jegyzője volt. 1808-tól apja segítségével a Kancellária fogalmazójának nevezték ki. 1808-tól szembetegsége nehezítette hivatalnoki pályafutásának előmenetelét, így 1813-ban kérte elbocsátását a Kancelláriától. 1817-ben komolyabbra fordult a betegsége, s orvosai egy hosszabb kezelést javasoltak a számára. Így írt Kazinczynak erről: „[...] a Szépességen keresztül Bártfára megyek, ahova orvosaim küldtek szembetegségem miatt, és augusztus közepén térek ide vissza Kassán keresztül [...]”⁵ Hosszú időn át nem tudott olvasni és írni, főként lánya és felesége voltak ekkor segítségére.⁶

Családi életéről amit tudni lehet, hogy 1808-ban vette feleségül Révay Anna grófnőt, aki egyben enokatestvére és szülei nevelt lánya volt. Két gyermekük született: Henriette és Kálmán József. Fiától, Mailáth Kálmán Józseftől tudjuk, hogy anyja, Révay Anna grófnő szüleit még gyermekkorában elvesztette. Ezt követően Mailáth II. József lett az árván maradt Révay Anna gyámja. „A gyermeket Bécsben a szalezianus-rendű hölgyek intézetében nevelték föl. A mint ott a tanfolyamul elvégezte, nagyatyámnak: Mailáthnak a házához került ismét vissza, a hol természetesen meg kellett ismerkednie atyámmal, a kinek legkedvesebb unokahuga volt s szerető neje lett.”⁷

Mailáth János lányát, Henriettet a sankt-pölteni angolkisasszonyoknál neveltette. Tanítatását húgára, Mailáth Júliára bízta, aki a rendház főnöknője volt. Fia, Mailáth Kálmán József a bécsi Theresianumban tanulhatott.⁸

Mailáth János testvéreivel való kapcsolatáról kevés adat áll jelen pillanatban a rendelkezésünkre. Mailáth János életét jó módban, tehetős, gazdag főúrként kezdhette el. Állami szolgálatba lépése, ahogyan fentebb már bemutattam, rövid ideig tartott. Noha a legfiatalabb volt a testvérek között, ő örökölte a család törökbálinti birtokát és a nustári uradalom nagy részét is. Emellett feleségével, Révay Anna grófnővel közösen bírták a nustári uradalom jelentős részét. Mailáth János azonban nem értett a gazdálkodáshoz. Írói ambíciói és szembetegsége miatt sem foglalkozott a törökbálinti uradalom gazdaságával. Idősebb bátyjai, Károly és József haragudtak Jánosra apjuk végrendelkezése miatt. Sajnálatosan épp ezért döntött úgy 1811-ben János és felesége, hogy eladják a nustári uradalmat, az érte kapott 300.000 forint a devalváció során gyorsan elértéktelenedett.⁹ Mailáth János ezt követően úgy döntött, hogy atyai örökségét, a törökbálinti uradalmat is eladja, hiszen nem értvén a gazdálkodáshoz, csak hatalmas adósságokat halmozott fel. Az uradalmat zár alá helyezték az adósságok miatt. Mailáth János ezért a lehető leggyorsabb módon kívánta pénzzé tenni az uradalmat, így a sorsjátékon való eladás mellett döntött. Testvére III. József igyekezett megakadályozni mindezt, hiszen az uradalmat még apjuk kapta Mária Teréziától adományként. János fia, Kálmán József így emlékezett meg erről: „József és Károly ellenségeskedése okozta később, hogy atyám pénzügyi zavarát nem tudta rendezni. József, mint a kir. udvari kamara elnöke, minden lehetőt elkövetett e tekintetben: így például megaka-

⁵ KazLev. XV. 256–257. 3464. levél.

⁶ Kolos 1938. 190.

⁷ Majláth 1883. 6.

⁸ Uo. 12.

⁹ Kolos 1938. 19.

*dályozta, hogy atyám engedélyt kapjon Ferencz császár- és királytól a török-bálinti uradalom kisorsolására.*¹⁰ Nem tudta eladni így az uradalmat, s ezt követően anyagi problémái tartósak maradtak. Kazinczy Ferenc levelezéseiből tudjuk, hogy számtalanszor bujkált az adósságai miatt. 1824-ben Kazinczyhoz írott levélben ez áll: „*Mailáth Gr. régóta nintsen Budán, s' hol lappang hitelezői elől? nem tudom.*”¹¹

Anyagi természetű problémáik tehát továbbra sem szűntek meg, így a család az anyagi helyzetét a nagyugróci és kalacsnoi jószágok eladásával szeretne volna rendezni. 1810-ben Révay Anna grófnő örökölte a birtokokat Bossányi Júliától, viszont a Bossányi család fiú ága elperelte a Mailáthoktól a birtokokat. Közel harminc éven keresztül pereskedtek, s 1848-ben a grófnő fia még a birtokok 5.600 forintos tartozásait igyekezett kiegyenlíteni.¹²

A későbbi évek folyamán a kor szelleméhez méltóan Mailáth János belevágott a gőzhajózásba. Eszterházy gróffal építettek közösen egy gőzhajót Budán, ám a hajó az első próbamenet alkalmával elromlott. Az Eszterházy gróf által a hajó építéséhez kért 40.000 forintot később sem kapta vissza. Mailáth János teljesen eladósodott ezt követően.¹³

Mailáth János testvéreihez fűződő viszonya

Testvéreihez való viszonyáról viszonylag keveset tudunk. Fentebb már szó esett Károlyról és Józsefről, akikkel nem ápolt jó viszonyt az adósságai miatt, s Józseffel az 1820-as évek elejére sem sikerült teljesen rendezni a kapcsolatát. Levelezésük nem maradt fent, viszont egy hagyatéki ügy kapcsán felmerült Mailáth János neve is. János és József nagynénje, Mailáth Angelika több mint 30 éven keresztül Mailáth József kiskéri uradalmában élt. 94 éves korában elhunyt, s végrendeletében a testvérekre is szeretett volna hagyatékozni értéktárgyaiból. Mailáth József ezt követően megkereste testvéreit, hogy Angelika hagyatékát el tudja osztani testvérei között. Innen tudjuk azt is, hogy János nagynénje halála előtt 1000 forintot kért kölcsön fivérértől, aki kisegítette az összeggel. József levélben kereste meg húgukat, Mailáth Máriát, akinek beszámolt Angelika végrendeletéről és arról is, hogy testvérüket, Jánost, 1000 forinttal segítette ki az adósságai miatt. Húguk, Mailáth Mária öröksége attól függött, hogy kifizeti-e János 1000 forintos felvett kölcsönét. Levelezéséből tudjuk, hogy kért kölcsönt az egri kanonoktól azért, hogy a végrendelet alapján szabadon rendelkezessen az örökségével.¹⁴

Másik nővérével, Mailáth Erzsébettel jó viszonyban voltak, sőt gróf Batthyány Imre felesége sokszor segített anyagi problémái miatt, emellett pedig hosszú időn keresztül, pesti otthonukban rendszeresen náluk lakott. Fia és felesége is megkereste Erzsébet grófnőt, hogy anyagi problémáikon segítsen, azonban ők már nem jártak sikerrel.¹⁵

Mailáth János másik nővére, Mailáth Júlia Sankt-Pöltenben az angolkisasszonyok főnöknője volt. Mint már fentebb említettem, János lánya Henriette az ő vezetése alatt nevelkedett. János lányát kedvelte, mindenben segítette, azonban megromlott a viszonya

¹⁰ Majláth 1883. 12.

¹¹ KazLev. XIX. 237.

¹² MNL OL P 1837. 42. t. nr. 37. Majláth Kálmán József levele.

¹³ Majláth 1883. 5.

¹⁴ Nagy 2019. 202–203.

¹⁵ Mailáth Kálmán József és anyja, Révay Anna grófnő akkor kereste meg Erzsébetet, amikor híreket kaptak Mailáth Henriette-től, hogy milyen nehéz körülmények között kénytelenek élni apjával Bécsben. Majláth 1883. 12.

testvérével és annak gyermekeivel is. Annak kapcsán alakult ki ez a helyzet, miszerint Mailáth János nem tudta kifizetni egyik szolgáltóját, akit elküldtek a főnöknőhöz, remélve, hogy kifizeti testvére 400 forintnyi adósságát szolgáltójának. A főnöknő elutasította a megkeresést, csupán egy forintot adott a szolgáltónak, amely az útiköltségét finanszírozta.¹⁶ Kálmán József visszaküldte a szolgálóval az egy forintot, s levelében ezt írta Mailáth Júliának: „[...] Ön a szegény Hornungnak egy forintot ajándékozott; íme, visszaküldöm, mert égetné a lelkemet, mint a bakó izsó bélyege az elítélt homlokát. [...]”¹⁷

Mailáth János testvérei közül Ágnes nevű hűgával való kapcsolatáról tudunk még jelen pillanatban. Kazinczy Ferenchez írott leveleiben említette hűgát, s leendő férjét is méltatta. Sógorával, Mednyánszky Alajossal jó viszonyt ápolt, barátjaként tekintett rá. Ahogy fogalmaz: „Boldog szívvel írom meg róla, hogy a barátom, hogy jó, kedves és nemes ember, akivel a testvérem bizonyára boldog lesz.”¹⁸

Munkássága

Birtokügyei intézése mellett sokat utazott, Pesten és Bécsben is gyakran megfordult. Kezdetben nem igazán tudott jól magyarul, ám levelezései szerint/alapján hamar elsajátította a nyelvet. A fennmaradt iratokból és levelekből tudjuk, hogy Bécsben színházi előadásokat látogatott és a szalonokban felolvasást tartott. Caroline Pichlerrel több levelet is váltott, amelyekből kiderült, hogy Caroline szalonjában több tehetséges költővel találkozott.¹⁹ Az egyik est alkalmával ismerkedett meg Mattheus Collinnal és Hormayr József báróval, aki a feltörekvő írónemzedék egyik legnagyobb támogatója volt.²⁰ Az 1820-as évek elején levelezést folytatott többek között Leopoldine-nal és Güsslinggel is. A levelezésekből kiderült, hogy Budán és vidéken a kastélyokban gyakran színészkedett is. Kotzebue darabjaiban is szerepelt, emellett pedig Schiller Don Carlosának a zayugróci kastélyban tartott előadásán főszerepet is vállalt.²¹ A színházat mellett színdarabokat is ismerünk tőle, amelyeket többször is színre vittek.²²

Színházi daraboknak és szerepléseknek köszönhetően erőteljesen az irodalom felé fordult. Mailáth János igyekezett megismertetni költeményeit azokkal, akikkel levelezett, s leveleinek többségében megosztotta készülődésében lévő vagy elkészült műveit. Nagyon sok levelet váltott Kazinczy Ferencsel, noha elég kevés személyes információt osztott meg a Széphalomban élő költővel. Azonban Kazinczy levelezéseit vizsgálva mutatható be mégis Mailáth János életvitele és életstílusa, amely merőben eltérő testvéreitől és felmenőitől.

¹⁶ Majláth 1883. 13.

¹⁷ Uo. 14.

¹⁸ KazLev. XVI. 536–538. 3797. levél. Nagyugróc, 1819. december 7.

¹⁹ MNL OL P 1837. 44. t. nr. 35. Mailáth János levele Pichlerhez.

²⁰ MNL OL P 1837. 44. t. nr. 10. Mailáth János levele Collinhoz.

²¹ Kolos 1938. 99.

²² Általa írt, illetve fordított darabok: Der junge Ehemann Lustspiel in 3 Acten nach E. Mazères von Grafen Mayláth.; Die falschen Vertraulichkeiten aus dem Französischen des Marivaux (Les fausses confidences) übersetzt von Johann Grafen Mailáth in V. Aufzügen; Wer ist sie?; Die Zwillingsschwestern.; Das Ladenmädchen. Kolos 1938. 100–101.

1816. augusztus 20-án kereste meg Mailáth János Kazinczy Ferencet az okból kifolyólag, hogy támogatását kérje Hormayr báró irodalmi vállalkozásában, és a magyar költők antológiájának összeállításában is segítségére legyen. Hormayr József célja az volt, hogy a feltörekvő irodalmi tehetségeket segítse, de főként saját nézeteit ismertethesse meg a nagyközönséggel. Emellett a levélből megtudjuk azt is, hogy szívesen megismerné és meglátogatná Kazinczyt Széphalomban.²³ Ezek a levélváltások, amelyeket Kazinczy Ferenchez intézett 15 éven át, egészen Kazinczy Ferenc haláláig tartó barátság emlékeit idézik fel.

Kazinczy válasza csak később, 1817-ben érkezett meg a grófhhoz. A levélben Kazinczy hálás a lehetőségért, amelyet a báró biztosít számára, ahogyan fogalmaz: „[...] *Aszt is óhajtottam, hogy egy tanulmány beküldésével bebizonyíthassam Önnek, Méltóságos Gróf és nemes barátjának, hogy a belém vetett bizalmukra nem vagyok érdemtelen. [...]*”²⁴

Találkozásukat 1820 júniusában szorgalmazta Mailáth János. Mint már fentebb szó esett róla, szembetegsége miatt ekkor utazik el Bártfára és kéri Kazinczy Ferenc segítségét abban, hogy hogyan juthat el a költőhöz Széphalomba. Kazinczy Ferenc válaszából tudjuk, hogy Szilváson várta Vandernoth Ferenc gróf felesége, este pedig Kazinczy sógor-nőjénél volt szállása.²⁵ Augusztus 16-án érkezett meg Széphalomba János. Kazinczy Ferenc a látogatást követően, Cserey Farkashoz intézett levelében ezt írta a találkozásukról: „*Én Gróf Majláth Nepomuknak nevét legelőbb a' Collin versei között olvastam; a' Regulus írója egy német Ódát intéze tiszteletül ehhez a' magyar ifjúhoz; Midőn ő ez idén a' Bártfai ferdőbe indulni akara, levél által kére-meg, tudósítanám, Kassa és Széphalom között merre vegye útját, és mellyek a' Státiók. Megírtam azt neki Bártfára, 's Gróf Dezsőffy József, kit a' feredőben talált, még inkább megmagyarázá. — Aug. 16dikán midőn épen vacsorához akarék ülni, megérkezett. Eggy 35 esztendő's Úr, fija a' Ministernek, 's Gróf Révay-nak veje. Ich habe einen Reise Gefährten mit, einen Arzst von Ofen, Köffinger, monda. Azt e, kérdem, a' kivel Gróf Úr a' Kalocsaer Codex altdeutscher Gedichte nevű munkát adá-ki? — Eben der. — Ugy kétszerez örömmel fogom látni. — Ekkor a' Gróf kéiment, 's hozta a' mind eddig székerében ülő Doctort. Fél napnál tovább nem múlathata nálam. Minden órája ki vala számlálva, 's lovai Hatvanban várták Pestről 7 mértföldnyire. A' Hazának kevés fija van, a kit ehhez hasonlíthassunk, akár Culturát nézünk, akár erőt.” A levél folytatásában mesél a grófról: „*Tízzer verset tud könyv nélkül; theátrális játékokban játszani szokott 's igen nagy szerencsével; a' fortepiánót mesteri kézzel veri.”* Bártfáról tájékoztatta Splényi Gábor katonatisztje, Sisak úr Kazinczyt, hogy Mailáth János „*Bártfán 3 éjjel meg nem szűnve tánczolt, 3 butellia Tokajit és 2 pohár puncsot eggy estve meg-ivott, a' nélkül hogy rajta akár a' Tokaji és puncs ital akár a' 3 éjjeli táncz megtetszett volna. Ott Mailáth és Sisak szomszédok voltak, 's sokat mulattak együtt; 's minthogy Sisak is igen jó fej. Hibetem a' melly magasztalásokat felőle teszen. Ellenben culturájában az a' kár van, hogy nyelve inkább német, mint magyar-, noha magyarul igen tisztán, igen jól beszél. [...]*”²⁶*

²³ KazLev. XIV. 267. 3250. levél. Mailáth János levele Kazinczynak. Buda, 1816. augusztus 20.

²⁴ KazLev. XV. 17–19. 3358. levél. Kazinczy Ferenc Mailáth Jánosnak. Széphalom, 1817. január 13. A levél további részében hosszasan méltatja a grófot: „[...] *Asz a figyelem, amelyre engem Ön méltat, Collin és Hormayr innepelt barátja, a nagy Majláth fia, unokaöccse egy másik, nem kevésbé nagy Majláthnak és unokatestvére egy harmadik, általam becsült és szeretettel csodált Majláthnak, igazán büszkévé tesz, és továbbra is kérem, részestesen meg nem érdemelt jóindulatában. [...]*” Uo.

²⁵ KazLev. XV. 276. 3474. levél. Kazinczy Ferenc Mailáth Jánosnak. Széphalom, 1817. július 21.

²⁶ KazLev. XV. 289–290. 3482. levél. Kazinczy Ferenc Cserey Farkasnak. Széphalom, 1817. augusztus 24.

Mailáth János fő célja az volt, hogy minél hamarabb magyarul verselő költő lehessen, s Kazinczy Ferencben látta meg a magyar nemzet költőinek a vezéralakját.²⁷ 1825-ben készült el egyik nagy műve, amely a *Magyarische Gedichte* nevet viselte, ám nem tudott kiemelkedni a korszak magyar írói közül.²⁸

Politikai élet

Az 1830-as és 1840-es években műveiben egyre erőteljesebb hangot kapott a politika, emellett rendszeresen publikált az ország állapotáról az *Allgemeine Zeitung*-ban. Elsőként az 1839–40-es diéta alkalmával tűnt fel a politikai élet színterén, mégpedig egy jelentés által. A titkosrendőrség tagjaként készítette a jelentéseket.

A jelentések megírását leginkább a kormányzat személyi politikája indokolta: „*A napi jelentések a kormányzatnak az országgyűléssel kapcsolatban folyamatosan esedékesé váló döntéseibe voltak szükségesek – mondhatni nélkülözhetetlenek, hiszen Bécs csak 1847 őszén engedélyezte, hogy a politikai sajtó érdemben, ám ekkor is csak cenzúrázva, tudósíthasson a diétán történeteiről.*”²⁹ 1840 októberében is készült a diéta résztvevőiről egy jelentés, amely a *Politischer, detaillirter Überblick des ungarischen Landtags im Jahre 1839/40* nevet kapta.³⁰ A jelentésben az országgyűlés résztvevőinek nevét tüntették fel és politikai hovatartozásuk szerint kategóriákba kerültek a résztvevők. A jelentés készítését Mailáth Jánosnak tulajdonították.³¹

Aktív szerepet tehát az említett 1839–40-es és az 1843–44-es országgyűlésen vállalt. A két országgyűlés alkalmával főként vallási és nemzetiségi kérdésekben szólalt fel, emellett pedig a káptalanok és városok szavazati jogának vitáiban adott hangot véleményének a konzervatív oldalon.

Horváth Mihály az országgyűlési tevékenységéről és személyéről a következőképpen vélekedett: „*Ő egyáltalában nem tartozik törvényhozásunk kitűnőbb egyéniségei közé. Sokszor és sokat beszélt ugyan a főrendi házban, gyakran dicsekedve ott is írói működésével s fitogtatva történelmi ismereteit, melyeket nem ritkán a dologhoz nem tartozólag is előtálalt; de beszédének nem volt hatása, köztudomású dolog lévén, hogy ritkábban szól belőle meggyőződés, mint azon anyagi érdek, melyért szavát részint a kormánynak, részint a főpapságnak lekötötte.*”³² A titkosrendőrség róla is készített összefoglaló jelentést: ugyan a jobboldali, kormánypárti csoportba sorolták, de megjegyezték róla, hogy a kormány iránti buzgóságát gyakran túlzásba viszi, és erkölcsileg sem örvendett jó hírnévnek, s emellett a konzervatív pártoldalon nem megfelelő viselkedést tanúsított, ezért sem tiszteletet nem kapott, és érdemi befolyással sem rendelkezett. Valószínűleg a kormányzat iránti nagyfokú elfogultsága, és az említett túlzásba vitt ügybuzgósága indíthatta arra, hogy külön értékelje az országgyűlés résztvevőinek politikai hovatartozását, köztük egyébként saját magát is, ahol ismételten történelmi ismereteivel

²⁷ Számos versét és ötletét is megosztotta Kazinczyval, sőt a levelekből kiderült, hogy az elkészült példányokat is továbbította Széphalomba. Főbb művei, amelyeket Kazinczynak is elküldött: Koloczaer Codex, Geschichte der Magyaren, Über die Krönung der Könige von Ungarn, Himfy's auserlesene Liebeslieder, übersetzt. Kaz-Lev. XVI. kötet.

²⁸ Műve főként magyar költemények fordítását tartalmazta, és célja az volt, hogy a németekkel megismertesse a magyar irodalmat és ezek történetét. Kolos 1938. 52.

²⁹ Pajkossy 2001. 460.

³⁰ MNL OL I 58. 11. t. nr. 603–611. A felsőtábla részvevői.

³¹ Pajkossy 2001. 41–42.

³² Horváth 1868. 118.

dicsekedett. Az önértékelés Pálmány Béla fordításában így hangzik: „Éles, ingerlő beszéd-készség, csípős replikák keapásból. Értelmes előadás. A tárgyalásokon történelmi ismereteit fölényesen kamatoztatta, és ezzel tekintélyt szerzett.”³³

Politikai pályafutása pedig talán mindezek miatt is rövid ideig tartott és nem igazán tudott számottevő sikereket elérni. Nézetei középpontjában a tekintély, a múlt és a vallás álltak, ugyanakkor sokoldalú tevékenységének vitalitása miatt nem igazán tudott elmélyülni a politikai életben. Gyakran kihátrált és elhatározásait, célkitűzéseit is könnyen feladta.³⁴

Utolsó évei

Irodalmi és politikai pályafutásából sem tudott megélni, lányával, Henriette-el állandóan költözött. Fia és felesége, Révay Anna grófnő itthon éltek, nehéz körülmények között. Henriette Münchenből számolt be nehéz sorsukról öccsének, Kálmán Józsefnek. A lány szintén írással foglalkozott, de anyagi természetű gondjaik miatt nem tudta megjelentetni regényeit.³⁵ József minden telhetőt megtett, hogy apját és testvérét támogassa, ahogyan írta is: „[...] minden erőmtől telbetőt elkövettem sorsuk javítása végett. Ezenfelül megkerestem az említett kír. kamara-elnöknek gazdag fiát: Mailáth Antal grófot,³⁶ volt magyar kír. udvari kanczellárt. Azonban ez megtagadott minden segítyt, azt mondvá, hogy busz év előtt már fizetett atyámért adósságokat, és elhatározta, hogy többel nem fizet.”³⁷

Henriette újra felkereste nagynénjét Mailáth Júliát, a sankt-pölteni főnöknőt, tőle remélve támogatást, azonban teljesen elfordult testvérétől és gyermekeitől. „Összes vagyonát az angol káissaszonyokra bagyta; fivérére és annak gyermekeire átkai maradtak.”³⁸

Mailáth János és Henriette szállóba költöztek, pénz szűkében pedig csak a legszükségesebb dolgokra költöztek. János, aki ekkor már 70 éves elmúlt, nehéz sorsát és a jövő kilátástalanságait nem tudta elviselni. 1855. január 4-én lányával Bajorországba utaztak a Starnbergi-tóhoz, ahol mindketten öngyilkosok lettek.³⁹

Fia, aki a Mailáth család józsefi ágának utolsó leszármazottja volt, családjá elvesztése után nagybátyjaival egy hosszan tartó pereskedési ügybe keveredett. Mint utolsó leszármazott, nagyapja halálát követően ő lett volna a Mailáthok örököse. Azonban Mailáth Antal és testvére, Mailáth IV. József családi hitbizományt alapítva teljesen megfosztották mindennemű örökségtől.⁴⁰

Mindent összevetve elmondható, hogy Mailáth János életpályája merőben eltérő volt a családi hagyományoktól. A családi örökségnek tekinthető „szokásos” hivatali pályafutása rövid ideig tartott, betegsége után pedig egy teljesen más utat választott magának. Rossz döntései által családja elszegényedett, s a gazdag főúri család vagyonát teljesen elkötyavetyélte és egy részét az irodalom ügyének szentelte. Ugyanakkor hiába szólaltatta

³³ Pálmány 2011. 370.

³⁴ Kolos 1938. 98.

³⁵ Pesti Napló 1896. 13.

³⁶ Mailáth János unokaöccse volt, a Józsefi ág utolsó leszármazottja.

³⁷ Majláth 1883. 12.

³⁸ Uo.

³⁹ Kolos 1938. 129.

⁴⁰ A per több hónapon át húzódott, és mivel nem Mailáth János életében történt mindez, jelen tanulmányban nem kívánom bemutatni az ügyet.

meg szinte az egész magyar Parnasszust német nyelven, ő maga nem tudott felemelkedni a jelesebb magyar költőink közé.

Bettina Nagy

Writer from a Clerk – the Extraordinary Life of János Mailáth

In this study, I attempt to present the life of János Mailáth, whose extraordinary lifestyle and literary career made him an outstanding figure.

As a descendant of the Mailáth family, he did not pursue the family's normal career, although he also entered public service for a short time. He gave up his office career because of his eye disease, but turned to literature because of his writing ambitions.

In the 1840s, he tried to get famous as a writer and dedicated his works to his so beloved daughter.

He maintained a good relationship with prominent representatives of both the German and the Hungarian literature, and in Ferenc Kazinczy he saw the greatest poet of the Hungarian nation.

He had significant wealth, but over time became completely indebted. His family tried to access funds for many years in vain.

János Mailáth then lived in Vienna and also in Munich, and was supported financially by his brothers and aristocratic acquaintances, but his lack of regular income plunged his family into an increasing misery.

He committed suicide due to the overwhelming grip of financial hopelessness and died together with his daughter.

Források

Levéltári források

- MNL OL Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
- I 58 Bécsi levéltárakból kiszolgáltatott iratok. Kabinettsarchiv. Varia: jelentések a magyar országgyűlések tárgyalásairól (1708–1848).
- P 1837 Családok, testületek és intézmények levéltárai. Kellemesi Melczer család levéltára. Rokon és idegen családok.
42. tétel. Mailáth család levéltára.
44. tétel. Mailáth János levelei.

Sajtóforrások

- Pesti Napló 1896. Aramis: Magyar írók tragédiái. Ferenczy Teréz és Majláth Henriette. Pesti Napló, 47. évf. (1896), 343. sz., 1896. december 13. 18. https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Pesti-Naplo_1896_12/?pg=221&layout=s&query=majl%C3%A1th (Utolsó letöltés: 2020. január 21.)

Kiadott források

- KazLev. Kazinczy Ferenc Levelezése I–XXV. (KazLev.) (Kazinczy Ferenc összes művei. Elektronikus kritikai kiadás. Szerk.: Debreczeni Attila. Debrecen, 2016–2020.) http://deba.unideb.hu/deba/kazinczy_muvei/KazLev.php (Utolsó letöltés: 2020. január 15.)
- Kolos 1938. Kolos István: Gróf Mailáth János 1786–1855. Bp., 1938.
- Majláth 1883. Majláth Kálmán József: A Majláth-család tragédiája. Bp., 1883.

Szakirodalom

- Horváth 1868. Horváth Mihály: Huszonöt év Magyarország történelméből 1823-tól 1848-ig. I–II. Bp., 1868.

- Nagy 2019. Nagy Bettina: Kellemesi Melczer Lászlóné, gr. Mailáth Mária (1770–1833) özvegyi éveit a hozzá írott levelek tükrében. In: A magyar arisztokrácia társadalmi-közéleti kapcsolatai és szerepvállalása. Szerk.: Papp Klára, Püski Levente, Novák Ádám. Debrecen, 2019. 193–208. (Speculum Historiae Debreceniense 26.)
- Pajkossy 2001. Pajkossy Gábor: Kölcsey – Ahogy az országgyűlési titkosszolgálat 1836-ban látta. In: Irodalomtörténeti Közlemények, 105. (2001) 3–4. sz. 458–464.
- Pálmány 2011. Pálmány Béla: A reformkori magyar országgyűlések történeti almanachja. 1825–1848. I–II. Bp., 2011.
- Szijártó 2017. Szijártó M. István: Emberek és struktúrák a 18. századi Magyarországon. A politikai elit társadalom- és kultúrtörténeti megközelítésben. (Akadémiai doktori értekezés.) Bp., 2017. Online: http://reald.mtak.hu/1036/7/dc_1391_17_doktori_mu.pdf (Utolsó letöltés: 2020. január 16.)
- Virág 2007. Virág Irén: Az arisztokrácia neveltetése Magyarországon (1790–1848). (PhD értekezés.) Debrecen, 2007. Online: <https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/36326/ertekezés.pdf;jsessionid=5F6D0C24651DD9AC45FA0687BBE9F5E8?sequence=5> (Utolsó letöltés: 2020. január 12.)